

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen en opmerkingen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als archeologische site van de verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede in Damme (Oostkerke)

Provincie: West-Vlaanderen

Gemeente: Damme, 3de afdeling, sectie B

Objectnummer: 4.04/31006/101.1

-

Dossiernummer: 4.001/31006/105.1

Omschrijving:

De verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede,

Monnikeredestraat zonder nummer, Krinkeldijk zonder nummer, Bloedputstraat zonder nummer, Damse Vaart-Noord zonder nummer, Damse Vaart-Oost zonder nummer, Bekofstraat zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 12 mei 2021.

Het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) bracht op 17 mei 2021 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van de bescherming.

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) liet op 31 mei 2021 weten geen advies te zullen uitbrengen. De VMM geeft aan: *"dat er geen waterlopen liggen in beheer van VMM binnen het plangebied of overstromingsgebieden die verbonden zijn met die waterlopen. We zullen dan ook geen advies geven voor dit plan."*

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 12 mei 2021.

Het agentschap Wegen en Verkeer (AWV) liet op 11 juni 2021 weten: *"AWV heeft geen opmerkingen bij dit dossier. AWV beheert geen openbaar domein of percelen en heeft dus geen belang in dit dossier."* Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 12 mei 2021.

Het Departement Landbouw en Visserij bracht op 10 juni 2021 een ongunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

Het gebied is nagenoeg volledig in professioneel landbouwgebruik, waarvan een kleine 2/3e in gebruik is als grasland en het overige deel als akkerland. Ca. 10 ha van het graslandgebruik kan niet gescheurd worden omwille van de aanduiding als historisch permanent grasland (HPG) of ecologisch kwetsbaar blijvend grasland (EKBG). Deze graslanden bevinden zich in de zuidelijke helft van het gebied.

Binnen het gebied zijn 2 professionele landbouwzetels aanwezig. Het gaat om een veeteeltbedrijf en een gemengd rundveebedrijf. Elk van deze bedrijven gebruikt in het gebied tussen de 11 en de 23 ha in functie van het landbouwbedrijf. Het aandeel van deze gronden ten opzichte van de totale gebruiksoppervlakte van de bedrijven is 20% en 50%. Deze gronden in het gebied liggen vanzelfsprekend in de onmiddellijke nabijheid van de bedrijfszetels en

behoren dan ook tot de belangrijkste gronden van deze bedrijven. Zij zijn van groot belang voor de landbouwbedrijfsvoering en het inkomen van de bedrijven. De overige gronden in het gebied worden gebruikt door enkele omliggende bedrijven.

Binnen het beschermingsdossier wordt aangegeven dat, daar waar akkerbouw aanwezig is, er een zekere erosie optreedt ten gevolge van het ploegen. Daarenboven wordt aangegeven dat erosie en bodemingrepen de belangrijkste bedreigingen vormen voor de site. Er wordt ook gesteld dat grasland wel geschikt is om het bodemarchief optimaal te bewaren. Concreet wordt gesteld dat grasland best niet gescheurd wordt, er best geen nivellerings – of (diep)ploegwerken toegelaten worden, drainages zeer verstorend zijn en het injecteren van drijfmest vermeden moet worden. Daarenboven doet men de suggestie om akkerland in weiden of grasland om te zetten. Indien toch akkerland aanwezig is of blijft, wordt best een niet-kerende bodembewerking toegepast.

In artikel 5 van het bijgevoegd ministerieel besluit wordt aangegeven dat een voorafgaande toelating vereist is voor volgende werken:

1° het wijzigen van het microreliëf;

2° elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapkenmerken tot gevolg heeft;

3° graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;

4° het plaatsen van ondergrondse leidingen, met inbegrip van drainageleidingen;

5° het aanleggen of wijzigen van wegen en paden;

6° het aanplanten, vellen en ontstronken van bomen en struiken;

7° het scheuren van grasland of het omzetten van grasland in akkerland;

8° het diepploegen, diepwoelen en diepspitten (namelijk het scheuren van de ploegzool zonder dat bodem naar boven wordt gebracht en omgeploegd) van akkerland met andere woorden grondbewerking dieper dan 30 cm.

Punten 3, 4, 7 en 8 hebben rechtstreeks gevolgen voor de zittende landbouwers, maar ook de overige punten kunnen gevolgen hebben voor de landbouwbedrijfsvoering. Vanuit het Departement Landbouw en Visserij wordt steeds een vrijheid van teeltkeuze voor de landbouwer vooropgesteld. Daarenboven dient de landbouwer de beste beschikbare technieken toe te passen die voor zijn bedrijf van toepassing zijn, dit uiteraard met in acht nemen van de geldende regelgeving. Het is, binnen de bedrijfsvoering van de landbouwer, niet verboden om graslanden te scheuren en deze om te zetten naar akkerland, mits hier de geldende regelgeving m.b.t. HPG en EKBG of blijvend grasland wordt nageleefd. Het is voor de landbouwer amper werkbaar om hiervoor telkens een toelating te vragen, met de mogelijkheid dat deze geweigerd wordt. Rekening houdend dat alle bedrijven die actief zijn in dit gebied akkerbouw toepassen of voedergewassen kweken, is het voorgestelde voor het Departement Landbouw en Visserij niet haalbaar.

Zowel binnen de nota als binnen het ministerieel besluit wordt verwezen naar het injecteren van drijfmest en de negatieve gevolgen voor het bodemarchief, al wordt hier, behoudens vergissing van ons, geen concrete voorafgaande toelating of verbod aan verbonden. Het Departement Landbouw en Visserij wil erop wijzen dat voor het gebruik van bepaalde meststoffen een emissiearme techniek nodig en zelfs verplicht is, ook voor het bemesten van graslanden. Dit kan gaan om het injecteren van drijfmest, maar ook om andere technieken. Het injecteren van drijfmest gaat ca. 12 tot 18 cm diep in de grond, dus het verstoren van de bodem tot op een diepte van 30 cm is hierbij niet mogelijk. Verder moet mest ook bij breedwerpig uitstrooien ondergewerkt worden in de bodem. Het is dan ook niet aanvaardbaar dat al deze technieken niet meer zouden kunnen aangewend worden binnen een dergelijke intensief landbouwgebied. Meer info over de verschillende technieken zijn terug te vinden op de website van de VLM.

Concreet wenst het Departement Landbouw en Visserij aan te geven dat de maatregelen een te grote impact hebben op de bedrijfsvoering van de zittende landbouwers binnen het gebied en moeilijk werkbaar zijn. Daarnaast kunnen bepaalde maatregelen mogelijks een nulbemesting met zich meebrengen, iets wat binnen agrarisch gebied niet verantwoord is. Bijgevolg zijn deze beperkingen niet aanvaardbaar en wordt een ongunstig advies geformuleerd.

Antwoord: In het inhoudelijk dossier wordt de archeologische waarde van de verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede gemotiveerd en wordt er aangetoond dat de archeologische bescherming van algemeen belang is vanuit erfgoeddoogpunt. Het algemeen belang wordt door het Departement Landbouw en Visserij niet ontkracht of weerlegd.

Een archeologische bescherming staat de bedrijfsvoering niet in de weg en kan een bestemming van een terrein niet wijzigen. Het ploegen van akkers (tot 30cm) diep blijft perfect mogelijk na een bescherming als archeologische site. Indien bepaalde bodem verstorende werkzaamheden (zoals bijvoorbeeld het plaatsen van ondergrondse leidingen) niet vermeden kunnen worden is een voorafgaand archeologisch onderzoek steeds een alternatief dat voorhanden is.

De beheersdoelstellingen geven richting aan, en vormen een kader voor een toekomstig beheer (wat ook staat vermeld in het inhoudelijk dossier). De beheersdoelstellingen zijn dus geen absolute verbodsbepalingen. De bescherming als archeologische site houdt dus helemaal geen verbod in op ploegen en ook niet op bemesten en het injecteren van drijfmest. Er wordt enkel geduïd dat - in het kader van een ideaal beheer van de archeologische site - grasland het best geschikt is om het archeologisch bodemarchief te bewaren en dat het injecteren van drijfmest best zoveel mogelijk wordt vermeden. Om verdere verwarring hieromtrent te vermijden wordt de beheersdoelstelling rond bemesting in het ministerieel besluit geschrapt.

Artikel 5 somt een aantal toelatingsplichtige handelingen op die het agentschap Onroerend Erfgoed mogelijk moeten maken te bekijken of de geplande ingrepen afbreuk doen aan de reden van de bescherming, aan de archeologische waarde van de site. Uitgangspunt van de bescherming is dat de archeologische site in goede staat moet worden behouden en dat er geen handelingen mogen gesteld worden die de erfgoedwaarde ervan aantasten. Het beschermingsbesluit bevat daartoe geen absolute verbodsbepalingen. De eigenaar moet voor een reeks werken evenwel toelating vragen aan het agentschap. Daar staat tegenover dat er financiële ondersteuning mogelijk is. Voor een beschermde archeologische site kan een beheersplan worden opgemaakt. Hiervoor kan een onderzoekspremie worden aangevraagd. Met een goedgekeurd beheersplan kan je een premie ontvangen voor werken en beheersmaatregelen die noodzakelijk zijn voor het behoud of de herwaardering van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen van de beschermde archeologische site.

Conclusie: De opmerkingen in het advies werden beantwoord. Het advies heeft invloed op het ministerieel besluit. In artikel 3 van het ministerieel besluit wordt de beheersdoelstelling rond het injecteren van drijfmest geschrapt.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Damme

Het advies werd gevraagd op 12 mei 2021.

Gemeente Damme

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 18 juni 2021 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies: Het college van Burgemeester en Schepenen stelt dat een bescherming als archeologische site enerzijds een beperking is voor de huidige gebruikers, anderzijds is het ook een erkenning voor de bijzondere waarde die dit gebied heeft. Het bestuur geeft gunstig advies maar vraagt aandacht en compensaties voor het waardeverlies van gronden voor eigenaars en gebruikers.

Antwoord: Er is geen juridische grond die aantoont dat er sprake is van de vermelde waardevermindering en rendementsverlies. Bovendien is het quasi onmogelijk om

erfgoedwaarden af te wegen tegen economische waarden, erfgoedwaarden kunnen immers niet begrepen worden in een bepaalde prijs.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 12 mei 2021.

De VCOE bracht op 8 juli 2021 een (voorwaardelijk) gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

De commissie ondersteunt ten volle de bescherming als archeologische sites van Hoeke en Monnikerede. De commissie stelt evenwel dat de inhoudelijke dossiers niet nader in gaan op de selectie van beide sites ten opzichte van andere gekende voorhavens van Brugge. Hierdoor is het voor de commissie niet duidelijk of Hoeke en Monnikerede op Vlaams grondgebied de enige (verdwenen) Zwinhavensites zijn van dergelijk archeologisch belang. Het rapport van het voorafgaandelijke waarderingsonderzoek door de UGent maakt daarentegen wel een expliciete afweging van de selectiecriteria. Hieruit blijkt dat (archeologisch) onderzoek naar vergelijkbare sites tot op heden beperkt is. De commissie vraagt in de inhoudelijke dossiers de selectie van de beschermingen in die zin verder te duiden.

Antwoord: De selectie van de bescherming werd als volgt bijkomend geduid in het inhoudelijk dossier: "Er is tot op heden slechts beperkt onderzoek geweest naar andere gekende voorhavens van Brugge. De verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede werd geselecteerd voor bescherming omdat ze goed is onderzocht én omdat ze samen met Hoeke gelegen is op de westelijke oever van de voormalige Zvingeul, een regio die gekend is als één van de best bewaarde middeleeuwse landschappen van Vlaanderen. In tegenstelling tot de oostelijke oever heeft deze zone weinig geleden onder overstromingen."

Voor de afbakeningen van de bescherming verwijzen de inhoudelijke dossiers naar de integratie en confrontatie van traditionele bronnen en technieken met innovatief interdisciplinair landschappelijk onderzoek. Dit zou toelaten de bescherming vast te leggen tot op perceelsniveau. De dossiers verduidelijken echter niet op basis van welke criteria het archeologische potentieel van de geselecteerde percelen werd bepaald. De voorgestelde afbakeningen hernemen hier de afbakeningen uit het gevoerde waarderingsonderzoek, die tot stand kwamen via een ruime historisch-topografische reconstructie en vervolgens voor enkele zones werd afgetoetst via geofysisch onderzoek en een enkele testopgraving. De motivering in de inhoudelijke dossiers voegt daaraan toe dat de gekozen beschermingsperimeter zich telkens beperkt tot een selectie van wat als kern van de nederzettingen kan worden beschouwd en aldus het grootste archeologische potentieel heeft. De historische afbakening van de verdwenen steden zou nog ruimer uitvallen. De commissie vraagt de criteria voor wat als nederzettingkern kan worden omschreven te verduidelijken. Tevens behoeft de selectie van percelen verdere motivering vanuit de gehanteerde onderzoeksmethodiek.

Antwoord: Aan de afbakening van de archeologische site Monnikerede is heel wat interdisciplinair wetenschappelijk onderzoek voorafgegaan, uitgevoerd door de universiteit van Gent. In het inhoudelijk dossier wordt de afbakening als volgt gemotiveerd: "De afbakening van de te beschermen site is tot stand gekomen op basis van integratie en confrontatie van traditionele bronnen en technieken met innovatief interdisciplinair landschappelijk onderzoek. De belangrijkste bron van informatie voor de topografische reconstructie van Monnikerede zijn de zogenaamde ommelopers, prekadastrale documenten die door de administratie van de Watering gebruikt werden om belasting te innen voor het waterbeheer. Die konden gekoppeld

worden aan oude kaarten. Ook ruimtelijke informatie uit kerkrentes en stadsbelasting konden hieraan toegevoegd worden. Aan deze informatie konden vervolgens ook archeologische data gekoppeld worden uit zowel invasief en non-invasief onderzoek. De afbakening van de middeleeuwse nederzettingkern van Monnikerede, die op deze manier tot stand is gekomen, werd vervolgens afgetoetst door middel van een testopgraving, met positief resultaat.”

Het agentschap is van mening dat de resultaten van het gevoerde wetenschappelijk onderzoek een gedegen motivatie zijn voor de afbakening van de bescherming. Hieraan kan nog toegevoegd worden dat er geen historische kaarten bestaan uit de 13de tot 15de eeuw, wel uit de 16de eeuw en later. Op dat ogenblik is Monnikerede al in oppervlak gekrompen, zoals elke andere Zwinhaven. De afbakening die voor de bescherming wordt vooropgesteld op basis van een combinatie van historische, cartografische en archeologische gegevens is een minimale afbakening van een site die in de middeleeuwen nog groter is geweest. Via geofysisch en archeologisch onderzoek werd bevestigd dat de aangewende historische en cartografische informatie correct is. Op de onderzochte locaties werd een dichtheid aan archeologische sporen waargenomen. Over de interpretatie van deze sporen als relictten van menselijke activiteiten die verband houden met de middeleeuwse haven bestaat niet de minste twijfel. De sporen bevestigen ook wat er op de ommelopers (prekadastrale documenten) staat. Het archeologisch potentieel van de te beschermen afgebakende archeologische site is duidelijk. Bovenstaande wordt aangevuld in het inhoudelijk dossier.

Sommige percelen waren niet toegankelijk voor onderzoek omdat dit geweigerd werd door de eigenaar en/of gebruiker. Maar het is ook niet mogelijk en het was ook niet de bedoeling om ieder perceel binnen de vooropgestelde afbakening afzonderlijk te gaan onderzoeken en opgraven, gezien een opgraving de facto gelijk is aan de fysieke vernieling van alle aanwezige grondsporen. Gezien het belang van de archeologische site Monnikerede wordt er geopteerd voor het behoud van de archeologische waarde door middel van een bescherming *in situ*.

Net doordat de site niet volledig wordt opgegraven is ze nog intact in de bodem aanwezig en blijft heel wat informatie – weliswaar niet ten volle gekend – voor de toekomst behouden. De sporen die zijn waargenomen, door middel van geofysisch onderzoek enerzijds en een proefopgraving anderzijds, vertegenwoordigen slechts een fractie van de feitelijke aanwezige sporen. De voor bescherming afgebakende archeologische site moet als één aaneengesloten archeologische site beschouwd worden, met plaatselijke verdichtingen van archeologische sporen. Gelet op de eigenschap van het archeologisch erfgoed dat het zich, meestal, onder de oppervlakte bevindt en bijgevolg onzichtbaar is, kan nooit met zekerheid geweten zijn welke percelen effectief archeologische monumenten bevatten en welke niet. Zelfs indien op bepaalde percelen zich geen of minder sporen zouden bevinden maken dergelijke zones met een lagere dichtheid aan sporen ook onlosmakelijk deel uit van de archeologische site, in het Onroerenderfgoeddecreet gedefinieerd als: “een onroerend goed dat ondergronds, aan de oppervlakte of onder water aanwezig is, met inbegrip van de archeologische artefacten die er integrerend deel van uitmaken, van algemeen belang wegens de archeologische erfgoedwaarde” (art.2.1.10).

Voor de duidelijkheid van de begrenzing van de bescherming werd gekozen voor een afbakening die samenvalt met bestaande perceelsgrenzen.

De kern van de nederzetting kan worden omschreven als: “de havenzone met haar in hoofdzaak commerciële, infrastructurele, administratieve en artisanale functies enerzijds, en de in hoofdzaak residentiële zone van aaneengesloten bewoning van huizen anderzijds”. Dit wordt aangevuld in het inhoudelijk dossier.

Artikel 2 van de ministeriële besluiten verwijst naar de archeologische waarde die de beschermingen verantwoordt en somt de erfgoedkenmerken en -elementen op. De commissie erkent dat de sites Monnikerede en Hoeke gelijkaardige bewaringscondities en archeologisch potentieel bezitten, vergelijkbare ontwikkelingen doormaakten en bovendien een historische

en landschappelijke context delen. Niettemin had elke haven een specifieke functie die zich uit in archeologische verschillen. Voor Monnikerede vraagt de commissie om de motivering te vervolledigen met de vermelding dat deze haven fungeerde als stapelplaats voor stokvis.

Antwoord: De motivering in het ministerieel besluit voor Monnikerede werd vervolledigd met de vermelding dat deze haven fungeerde als stapelplaats voor stokvis.

Daarnaast suggereert de commissie om voor beide sites de wetenschappelijke waarde toe te kennen. Het archeologische erfgoed bezit namelijk nog heel wat kennispotentieel op vlak van de functies, aard en ontwikkeling van de Zwinhavens. Het goed bewaarde bodemarchief is wetenschappelijk des te belangrijker gezien het de voornaamste informatiebron vormt voor de 13de- en 14de-eeuwse bloeiperiode van de Zwinhavens, waarvoor schriftelijke bronnen schaars zijn.

Tot slot stelt de commissie vast dat bovengrondse perceelsstructuren, wegen, waterlopen en dijken terug zouden gaan tot de middeleeuwen. Deze historische (landschap)elementen zijn aldus bepalend voor de authentieke landschappelijke context waarvan de sites deel uitmaken. De beheersvisie dringt daarom expliciet aan op het behoud van bestaande kadastrale percelen, gebruikspcelen, grachten en poelen. Om deze bovengrondse relictten optimaal te vrijwaren vraagt de commissie te onderzoeken of aan de sites ook een historische en/of ruimtelijk-structurerende waarde kan worden toegekend.

Antwoord: Het Onroerenderfgoeddecreet definieert in artikel 2.1, 18° een beschermde archeologische site als "een archeologische site die voorlopig of definitief beschermd is overeenkomstig hoofdstuk 6". Een archeologische site is op zijn beurt gedefinieerd in hetzelfde artikel, 10° als "een onroerend goed dat ondergronds, aan de oppervlakte of onder water aanwezig is, met inbegrip van de archeologische artefacten die er integrerend deel van uitmaken, van algemeen belang wegens de archeologische erfgoedwaarde".

Het beschermen van een archeologische site kan dus enkel op basis van de archeologische erfgoedwaarde, aangezien dit het exclusieve element is dat een onroerend goed tot archeologische site maakt (artikel 2.1, 10°). Dit in tegenstelling tot monumenten, cultuurhistorische landschappen en stads- en dorpsgezichten waarvan de decretale definitie ruimer is en een bredere waaier aan erfgoedwaarden toelaat als grond voor het statuut (artikel 2.1, 22°, 38°, 45° en artikel 2.1, 26°). Het toekennen van een wetenschappelijke waarde en ook een historische en/of ruimtelijke waarde, zoals de commissie suggereert, is niet aan de orde. Bovendien is het wetenschappelijke aspect al afgedekt door de archeologische erfgoedwaarde zelf: archeologie wordt in het Onroerenderfgoeddecreet namelijk gedefinieerd als "het bestuderen van overblijfselen en voorwerpen of een ander spoor van menselijk bestaan in het verleden, alsook de bestaansomgeving van de mens, waarvan het behoud en de bestudering bijdragen tot het reconstrueren van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de natuurlijke omgeving en ten aanzien waarvan opgravingen, ontdekkingen en andere methoden van onderzoek betreffende de mensheid en haar omgeving betekenisvolle bronnen van informatie zijn". Wetenschap en onderzoek zijn met name aspecten die inherent verbonden zijn aan archeologie en archeologische erfgoedwaarde.

De commissie ondersteunt de doelstelling om het archeologische erfgoed in situ te behouden en indien niet (meer) mogelijk via archeologisch onderzoek en publicatie een ex situ behoud te garanderen. Verder kan de commissie zich vinden in de doelstelling om historische perceelsstructuren, grachten en poelen te vrijwaren. Hierdoor blijft het middeleeuws landschap ook bovengronds afleesbaar.

Om erosie en bodemverstoring tegen te gaan sturen de beheersdoelstellingen aan op enerzijds het behoud van bestaande weiden in hun huidige gebruiksfunctie en anderzijds gebruiksbepkeringen voor akkerland, dan wel de omzetting van akkers naar grasland. Het is de commissie onduidelijk in hoeverre deze beheersdoelstellingen werden afgetoetst met het departement Landbouw en Visserij. De commissie erkent dat (ingrijpende) groundbewerking een impact kan hebben op archeologische sporen onder het oppervlak. Anderzijds kan het volgens

de commissie niet de bedoeling zijn dat een bescherming de op deze sites nog actieve landbouwuitbating volgens hedendaagse normen (bv. wettelijke verplichtingen inzake mestinjectie) uitsluit.

Antwoord: De beheersdoelstellingen werden niet op voorhand afgetoetst met het departement Landbouw en Visserij. Het departement Landbouw en Visserij werd in het kader van deze beschermingsprocedure om advies gevraagd.

Een archeologische bescherming staat de bedrijfsvoering niet in de weg en kan een bestemming van een terrein niet wijzigen. Het ploegen van akkers (tot 30cm) diep blijft perfect mogelijk na een bescherming als archeologische site. Indien bepaalde bodem verstorende werkzaamheden niet vermeden kunnen worden is een voorafgaand archeologisch onderzoek steeds een alternatief dat voorhanden is. De archeologisch bescherming houdt geen verbod in op mestinjectie. Er is in het beschermingsdossier als beheersdoelstelling opgenomen dat het injecteren van drijfmest best zoveel mogelijk wordt vermeden. De beheersdoelstellingen geven richting aan, en vormen een kader voor een toekomstig beheer. De beheersdoelstellingen zijn dus geen absolute verbodsbepalingen en staan dan ook de landbouwuitbating niet in de weg. Om verdere verwarring hieromtrent te vermijden wordt de beheersdoelstelling rond bemesting in het ministerieel besluit geschrapt.

Ook de gesuggereerde omvorming van akkerland naar grasland zal niet voor alle landbouwbedrijven haalbaar zijn. In dat opzicht vraagt de commissie te onderzoeken of specifiek voor de landbouwpercelen op de sites een beheerscomité met inspraak van betrokkenen kan worden opgericht. Op die manier kan een gedragen beheer verzekerd worden, al dan niet met stimulerende en flankerende maatregelen.

Antwoord: De beheersdoelstellingen geven richting aan, en vormen een kader voor een toekomstig beheer. De beheersdoelstellingen zijn dus geen absolute verbodsbepalingen en houden dus ook geen verplichting in. De omzetting van akkerland naar grasland is een suggestie in functie van toekomstig optimaal beheer. Indien een dergelijke omzetting niet mogelijk is, dan is dat zo.

Een onderzoek naar het beheer en de oprichting van een beheerscomité, specifiek voor de landbouwpercelen, hoort niet thuis in het beschermingsdossier of het beschermingsbesluit. Dergelijke piste kan altijd onderzocht worden in het kader van een toekomstig beheer van de beschermde archeologische site. Voor een beschermde archeologische site kan steeds een beheersplan worden opgemaakt. Met een goedgekeurd beheersplan kan je een premie ontvangen voor werken en beheersmaatregelen die noodzakelijk zijn voor het behoud of de herwaardering van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen van de beschermde archeologische site.

Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de voorschriften voor instandhouding en onderhoud. De commissie kan deze ondersteunen. De commissie gaat tevens akkoord met de toelatingsplichtige handelingen zoals opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als archeologische sites van de verdwenen middeleeuwse Zwinhavens Hoeke en Monnikerede in Damme.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

het inhoudelijk dossier werd op een aantal punten verduidelijkt, zoals gevraagd door de commissie. In artikel 2 van het MB werd de motivering vervolledigd met de vermelding dat deze haven fungeerde als stapelplaats voor stokvis. In artikel 3 van het ministerieel besluit wordt de beheersdoelstelling rond het injecteren van drijfmest geschrapt.

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder(s)

De opmerkingen werden gevraagd op 12 mei 2021.

De zakelijkrechthouder(s) gaven 2 opmerkingen over de bescherming van het onroerend goed. De opmerkingen maken integraal deel uit van het beschermingsdossier. Omwille van privacy-redenen zijn de opmerkingen van de zakelijkrechthouder(s) anoniem opgenomen in dit document. Het beschermingsdossier bevat een overzicht van de opmerkingen en de gegevens van de zakelijkrechthouders.

Behandeling van de opmerkingen

1.4.1. Opmerking 1

In u dossier wordt er geschreven dat de landbouwers op hun eigen weiden niet meer zouden mogen scheuren en deze te erkennen als historisch permanente graslanden. Hier heb ik een opmerking over: als landbouwer is het ook niet interessant om deze weiden te scheuren om dat alle weiden die op het plannetje staan niet kunnen gescheurd worden doordat de weiden helemaal niet effen zijn wat wel noodzakelijk is als er zou gescheurd worden. Dus om deze te erkennen als historisch permanente graslanden is hier in principe niet nodig. Als er toch een erkenning hierop zou komen komt dit als landbouwer alleen maar nadelig uit omdat deze dan niet meer mogen bemest worden en als we dit niet meer kunnen doen hebben wij ook jaarlijks minder gras die op de weiden groeit waardoor we minder dieren kunnen laten grazen op de weiden waardoor wij dan genoodzaakt zijn om eten bij te kopen... (Inkomst verlies) Als het historisch permanent grasland wordt mogen we het ook niet meer onderhouden voor onkruid waardoor deze prachtige groene weiden veranderen naar een vuile weide vol onkruid...

Ook het injecteren van mest vraagt u aan om vermeden te worden... Injecteren van mest is de enige wettelijke toepassing om onze mest op het akkerland/weiden te krijgen. Injecteren gaat ook maar maximum 5 cm diep in de grond. Zelf wordt er gesproken dat tijdens de opgravingen maar pas op 30 cm iets werd terug gevonden. Hier zie ik ook het nut niet van waarom dit niet meer zou kunnen toegepast worden.

Het ploegen van de grond gebeurt op en diepte van 15 – 20 cm dieper gaan wij als landbouwer niet omdat dit ook geen nut heeft om 'oude' grondlagen boven te halen. Ploegen doen wij om de bovenste grond wat lucht te geven en rust.

De percelen worden nu al honderden jaren bewerkt door landbouwers en in u dossier wordt er ook geschreven dat er tijdens de archeologische opgravingen is gebleken dat alles zeer goed is bewaard gebleven. Waarom moeten we dan nog bijkomende maatregelen toepassen?

Op 29 januari 2021 is er overleg geweest met Agentschap natuur en bos en het Onroerend erfgoed. Waarom wordt hier landbouw en visserij niet bij betrokken? Of een landbouw organisatie zoals Boerenbond? Want er is toch een zeer groot aandeel van de percelen eigendom van de landbouwers. Deze wordt ook bewerkt door landbouwers en niet door natuur en bos? Want als ik zo het dossier lees is er vooral veel geïnspireerd door natuur en bos...

Tenslotte vindt ik het zeer mooi dat het verhaal verteld wordt met de virtuele bril/paal dit in de krinkeldijk staat. Maar het gaat nog steeds om iets wat in het verleden is gebeurd, dit komt niet meer terug. Vindt niet dat de landbouwers/grondeigenaars hiervoor hun mooie vruchtbare weides/akkers hierdoor moeten laten verloren gaan door iets dat er in de geschiedenis hier aanwezig was.

Antwoord:

- Een archeologische bescherming betekent niet dat bepaalde weiden plots bijkomend erkend zouden worden als historisch permanent grasland. Het ene heeft niets met het andere te maken, dit is een andere wetgeving.

- De suggestie om drijfmest zoveel mogelijk te vermijden is een beheersdoelstelling. Dit is dus geen verbod en ook geen verplichting. Om verdere verwarring hieromtrent te vermijden wordt de beheersdoelstelling rond bemesting in het ministerieel besluit geschrapt.
- De site wordt beschermd vanuit het algemeen belang en om toekomstige bodem verstorende ingrepen zoveel mogelijk te vermijden of ze te laten voorafgaan door archeologisch onderzoek.
- Het departement Landbouw en Visserij wordt in het kader van de beschermingsprocedure om advies gevraagd. De Boerenbond is geen instelling die om advies moet worden gevraagd in het kader van een procedure tot archeologische bescherming.
- De archeologische site wordt beschermd vanuit het algemeen belang. Het agentschap Onroerend Erfgoed is van mening dat er voldoende archeologische waarde aanwezig is om de zone te beschermen als archeologische site. Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft er geen enkel belang bij om sites te beschermen indien er geen of onvoldoende archeologische waarde aanwezig zou zijn.

1.4.2. Opmerking 2

*Als zakelijkrechthouder, namelijk als eigenaar van het kerkhof, hadden wij echter nog veel onduidelijkheden. Ook de boeren hadden vragen over hoe ze hun grond nog konden gebruiken. Via het kabinet ontvingen wij onderstaande verduidelijkingen:
Het is mij echter nog niet duidelijk welke gevolgen dit zal hebben voor bepaalde werken (bv. injecteren van drijfmest) welke evenwel niet opgenomen zijn in de lijst toelatingsplichtig, noch verboden, maar wel worden aangeraden om niet te doen (beheersdoelstellingen). Mag men er concreet vanuit gaan dat injecteren van drijfmest derhalve nog toegestaan zal zijn zonder voorwaarden? Het verwerken van drijfmest via injectie is uiteraard essentieel voor de desbetreffende landbouwers.*

Antwoord:

Het injecteren van drijfmest is niet opgenomen als toelatingsplichtige handeling. Het staat wel in de beheersdoelstellingen, maar dat houdt geen verbod in. De geformuleerde beheersdoelstellingen zijn richtinggevend om tot het meest optimale beheer van de beschermde archeologische site te komen in de toekomst en kunnen ook richtinggevend zijn voor de opmaak van een beheersplan. Om verwarring hieromtrent te vermijden wordt de beheersdoelstelling rond bemesting in het ministerieel besluit geschrapt.

Conclusie: de opmerkingen hebben invloed op het ministerieel besluit. In artikel 3 van het ministerieel besluit wordt de beheersdoelstelling rond het injecteren van drijfmest geschrapt.

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en de opmerking(en) van de zakelijkrechthouder(s) hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast: het inhoudelijk dossier werd op een aantal punten verduidelijkt. In artikel 2 van het MB werd de motivering vervolledigd door een beperkte toevoeging over de functie van de middeleeuwse haven. In artikel 3 van het ministerieel besluit wordt de beheersdoelstelling rond het injecteren van drijfmest geschrapt.